

عدالت اجتماعی نهج البلاغه و برابری اجتماعی لیبرال دموکراسی

دکتر نوذر خزایی

www.ketab.ir

سرشناسه : خزایی، نودر، ۱۳۳۹-

عنوان قراردادی : نهج البلاغه، برگزیده، شرح

عنوان و نام پدیدآور : عدالت اجتماعی نهج البلاغه و برابری اجتماعی لیبزال دموکراسی / نودر خزایی.

مشخصات نشر : نوشهر: ناسنگ، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری : ۱۳۲ ص.؛ جدول.

شابک : ۹۷۸۶۲۲۵۴۹۲۰۰۴

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۲۱-۱۲۵.

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- دیدگاه درباره عدالت اجتماعی

موضوع : -- Views on Social justice ۶۶۱-۶۰۰ Ali ibn Abi-talib, Imam I.

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- نقد و تفسیر

موضوع : Criticism and interpretation -- Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- عدالت اجتماعی

موضوع : -- Social justice Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol-Balaghah

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- عدالت

موضوع : -- Justice Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol-Balaghah

موضوع : دموکراسی -- جنبه های مذهبی -- اسلام

Democracy -- Religious aspects -- Islam

شناسه افزوده : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه، برگزیده، شرح

شناسه افزوده : Nahjol - Balaghah. Selections. Commentaries, Imam I Ali ibn abi-Talib , ۶۶۱-۶۰۰

رده بندی کنگره : ۰۹/۳۸BP

رده بندی دیویی : ۹۵۱/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی : ۹۱۱۶۶۱۷

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیا

نام اثر: عدالت اجتماعی نهج البلاغه و ابرابری اجتماعی لیبرال دموکراسی

نویسنده: دکتر نوذر خزایی   ویراستار علمی: دکتر صلاح الدین هرسنی

طراح جلد: رضا جباری   ناظر چاپ: علی سامانی

ناشر: ناسنگ

چاپ اول: ۱۴۰۱   شمارگان: ۱۰۰

شابک: ۹۷۸۶۲۲۵۴۹۲۰۰۴

قیمت: ۱۲۰ هزار تومان

نشانی دفتر انتشارات: مازندران، نوشهر، دهنو، خیابان گلزار، خیابان شاهد، پلاک ۲۷

می‌توانید جهت سفارش و تهیه آثار انتشارات ناسنگ با شماره‌های ۰۱۱۵۲۱۴۴۳۶۱ و

۰۹۱۱۳۹۵۴۶۱۵ تماس بگیرید.

---

www.nasangpub.com   nashr.nasang@gmail.com

@nasangpub

فهرست مطالب

۱۳	چکیده .....
۱۴	مقدمه .....
۱۷	فصل اول: کلیات پژوهش .....
۱۷	۱-۱- بیان مسئله .....
۱۹	۲-۱- اهداف پژوهش .....
۱۹	۱-۲-۱- اهداف اصلی .....
۱۹	۲-۲-۱- اهداف فرعی پژوهش .....
۱۹	۳-۱- اهمیت و ضرورت انجام پژوهش .....
۲۰	۴-۱- ادبیات پژوهش (بررسی متون موجود) .....
۲۷	۵-۱- سوالات پژوهش .....
۲۷	۱-۵-۱- سوال اصلی .....
۲۷	۲-۵-۱- سوالات فرعی .....
۲۸	۶-۱- فرضیه های پژوهش .....
۲۸	۱-۶-۱- فرضیه اصلی پژوهش .....
۲۸	۲-۶-۱- فرضیه های فرعی پژوهش .....
۲۹	۷-۱- بیان متغیر ها .....
۲۹	۸-۱- بیان مفاهیم .....
۳۰	۱-۸-۱- عدالت .....
۳۰	۲-۸-۱- برابری .....
۳۱	۳-۸-۱- برابری اجتماعی .....
۳۱	۴-۸-۱- نهج البلاغه .....
۳۲	۵-۸-۱- اندیشه سیاسی لیبرال - دموکراسی .....

۹-۱- نوآوری پژوهش	۳۲
۱۰-۱- موانع، ماهیت و گردآوری داده های پژوهش	۳۲
۱۱-۱- سازماندهی پژوهش	۳۴
فصل دوم: مبانی نظری و روش شناسی پژوهش	۳۵
مقدمه	۳۵
۱-۲- مبانی نظری پژوهش	۳۵
۱-۱-۲- تشریح و توضیح رهیافت نظری پژوهش در الگوی نظری عدالت	۳۵
۱-۱-۱-۲- ریشه یابی و معنی عدل	۳۶
۲-۱-۱-۲- ریشه یابی و معنی عدالت	۳۶
۲-۲- اندیشه و فلسفه ورزشی پیرامون عدالت	۳۸
۱-۲-۲- اندیشه ورزشی پیرامون عدالت در آموزه های یونان باستان	۳۸
۱-۱-۲-۲- اندیشه ورزشی پیرامون عدالت در آموزه های سرفسطائیان	۳۸
۲-۱-۲-۲- اندیشه ورزشی پیرامون عدالت در آموزه های افلاطون	۳۹
۳-۱-۲-۲- اندیشه ورزشی پیرامون عدالت در آموزه های ارسطو	۴۲
۴-۱-۲-۲- اندیشه ورزشی پیرامون عدالت در آموزه های سیسرون	۴۵
۳-۲-۲- اندیشه ورزشی پیرامون عدالت در اندیشه های رنسانی و پسا عصر روشنگری در	
مغرب زمین	۴۵
۴-۲-۲- اندیشه ورزشی پیرامون عدالت در اندیشه های تئولوژیک سده میانه، مشرق	
زمین و اسلامی	۴۸
۵-۲-۲- اندیشه ورزشی پیرامون عدالت در اندیشه های استاد مرتضی مطهری	۵۰
۶-۲-۲- اندیشه ورزشی پیرامون عدالت در اندیشه های امام خمینی (ره)	۵۱
۳-۲- تشریح و توضیح رهیافت نظری پژوهش در الگوی برابری	۵۲
۱-۳-۲- مفهوم و تعریف برابری	۵۲

۵۳.....	۲-۳-۲- نسبت و رابطه برابری با عدل
۵۳.....	۳-۳-۲- سیر خط فکری مفهوم برابری
۵۷.....	۴-۳-۲- مفهوم برابری در نظریه های لیبرال
۵۷.....	۱-۴-۳-۲- برابری بنیادی سنجشی برای مفهوم و تعریف برابری
۵۹.....	۲-۴-۳-۲- برابری خواهی سنجه دیگری برای تشریح و مفهوم سازی برابری
۶۰.....	۳-۴-۳-۲- مفهوم برابری در قرآن، حدیث، فقه و آرای دانشمندان مسلمان
۶۱.....	۴-۴-۳-۲- مفهوم برابری از منظر حقوقی
۶۳.....	۵-۴-۳-۲- تشریح و توضیح رهیافت نظری پژوهش در الگوی برابری اجتماعی
۶۵.....	۴-۲- مدل مفهومی عدالت و برابری اجتماعی بر اساس یافته های پژوهش
۶۵.....	۵-۲- روش شناسی پژوهش
۶۶.....	۱-۵-۲- روش شناسی پژوهش در الگوی اثبات گرایی
۶۷.....	۲-۵-۲- روش شناسی پژوهش در الگوی تفسیری
۶۸.....	۳-۵-۲- تبیین انطباق موضوع پژوهش در الگوهای روش شناسی فوق
۷۱.....	فصل سوم: شناسایی لیبرال دموکراسی و شاخص های برابری اجتماعی بر اساس موازین آن
۷۱.....	مقدمه
۷۱.....	۳-۱- شناسایی اندیشه لیبرال دموکراسی
۷۴.....	۳-۲- مفهوم عدالت در اندیشه سیاسی لیبرال- دموکراسی
۷۵.....	۳-۳- برابری در نظام لیبرال دموکراسی
۷۶.....	۳-۴- برابری اجتماعی در لیبرال دموکراسی و شناسایی شاخص های آن
۷۶.....	۱-۴-۳- شاخص های برابری لیبرال دموکراسی با تأکید بر برابری در کرامت و باز شناسی
۷۷.....	۲-۴-۳- شاخص های برابری لیبرال دموکراسی با تأکید بر برابری در ساحت منابع

۳-۴-۳- شاخص های برابری لیبرال دموکراسی با تأکید بر برابری در روابط قدرت .. ۷۸
۳-۴-۴- شاخص های برابری لیبرال دموکراسی با تأکید بر برابری در قلمرو کار و آموزش
۸۰ .....

۳-۴-۵- شاخص های برابری لیبرال دموکراسی با تأکید بر برابری در برخورداری از
محبت و توجه ۸۲

فصل چهارم: سنجش معانی عدالت در نهج البلاغه با شاخص های برابری اجتماعی
لیبرال دموکراسی ۸۵
مقدمه ۸۵

۴-۱ سنجش معانی عدالت در نهج البلاغه با برابری اجتماعی در لیبرال دموکراسی ۸۵
۴-۱-۱- خطبه ها (خطبات) ۸۵
۴-۱-۲- نامه ها (کتابت) ۸۷
۴-۱-۳- کلمات قصار (حکمت) ۸۸

۴-۱-۴- سنجش عدالت و برابری در آموزه های امام علی (ع) در نهج البلاغه و سنجش
آن با موازین لیبرال دموکراسی ۸۸

۴-۱-۴-۱- نشانگان و مصادیق عدالت و برابری در نهج البلاغه با تأکید بر خطبه ها و
سنجش آن با موازین برابری اجتماعی در لیبرال دموکراسی ۹۰

۴-۱-۴-۲- نشانگان و مصادیق عدالت و برابری در نهج البلاغه با تأکید بر نامه ها و
سنجش آن با موازین برابری اجتماعی در لیبرال دموکراسی ۹۹

۴-۱-۴-۳- نشانگان و مصادیق عدالت و برابری در نهج البلاغه با تأکید بر حکمت و
سنجش آن با موازین برابری اجتماعی در لیبرال دموکراسی ۱۰۳

۴-۱-۴-۴- نتایج سنجش عدالت و برابری در نهج البلاغه و سنجش آن با برابری
اجتماعی در لیبرال دموکراسی ۱۱۱

۲-۴- مزایای برقراری عدل و عدالت از دیدگاه امام علی (ع) در یک جامعه اسلامی ۱۱۱

برابری اجتماعی یکی از مفاهیم کاربردی در لیبرال دموکراسی است. از منظر مفهوم شناسی، برابری اجتماعی همان برابری در حقوق و تکالیف است که اساساً کارگزار آن دولت می باشد که چگونه بتواند همه افراد یک جامعه را از مزایای آن برخوردار کند. دغدغه پژوهش حاضر این است که برابری اجتماعی در لیبرال دموکراسی به مثابه یک معیار و ترازو برای سنجش معانی عدالت در نهج البلاغه با شاخص های برابری اجتماعی مورد کنکاش علمی قرار گیرد. برابری اجتماعی در آموزه های لیبرال دموکراسی دارای شاخص هایی چون: برابری در کرامت و بازشناسی، برابری در ساحت منابع، برابری در روابط قدرت، برابری در قلمرو کار و آموزش و برابری در برخورداری از محبت و توجه می باشد. عدالت در نهج البلاغه دارای سه معنا و مفهوم: محق بودن هر فرد نسبت به حق، انصاف و قرار گرفتن جریان مادی و معنای طبیعی خود، می باشد. پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که: ایده های علی ابن ابیطالب در نهج البلاغه در باره عدالت و برابری اجتماعی را چگونه می توان با موازین مربوط به نظریه برابری اجتماعی در لیبرال دموکراسی سنجش کرد؟. نتایج پژوهش نشان داده اند که با برجسته شدن وجه کائناتی مفهوم عدالت در نهج البلاغه به نسبت وجه تاسیسی آن، در پارادایم سنتی قرار می گیرد، اما شاخص های برابری اجتماعی در لیبرال دموکراسی با تعلق به پارادایم جدید، در دنیای مدرن استقرار پیدا می کند.

کلید واژگان: عدالت، برابری، برابری اجتماعی، نهج البلاغه، لیبرال دموکراسی، امام علی (ع).